

3 Nådastolen

{biblink} 2 Mos 25:17-22

Man döms av en domstol, man benådas vid en nådastol. Bakom sistnämnda ord ligger det hebreiska kappórá, härlett ur ordrotet kpr som betyder övertäcka, skyla, förlåta, försona. Det är ett ord av samma rot som Jakob använder, när han i 1 Mos 32:20 vill försona sig med Esau. Ordagrant talar han om att övertäcka Esaus ansikte.

I arbetet med ny bibelöversättning lär man ha huvudbry med hur man skall ersätta ordet "nådastol" med ett som bättre beskriver saken. Konkret är det frågan om det lock av rent guld som övertäckte förbundsarken. I arken förvarades de två stentavlorna med Tio Guds bud. Genom att benämningen på guldplattan har en så rik innebörd att den på en gång betyder "lock", "överskylande" och "försoning" torde det vara svårt eller omöjligt att få fram en fullvärdig svensk beteckning. Tavlornas lag drev hos ett uppväckt samvete fram behovet av försoning. Försoningen var för den fromme israeliten så att säga lokaliserad till det lock som övertäckte överskyldde, försonade lagen. Vi ska i det följande se denna tanke närmare utförd. Men på samma gång tänktes arkens lock vara Guds tron, Guds stol.

På grekiska återges kappórá med hilastáron, som kommer av ett ord som betyder "benåda". När Paulus i Rom 3:25 säger att G har ställt fram Kristus som ett försoningsmedel, så är det detta ord som ligger bakom. Strängt konsekvent skulle man här egentligen ha översatt med användande av benämningen på tabernaklets nådastol. Vår äldre översättning skriver: "Hvilken Gud hafver satt för en nådastol, genom trona i hans blod ..."

När publiken i templet ber till Gud, Luk 18:13, använder han inte det ord som vanligen förekommer i betydelsen "förbarma sig", utan han säger hilásthái, vilket har med hilastáron, nådastol, att göra. Om det vore möjligt att säga på svenska — men det är det ju inte — så skulle man översätta: "Nådastola dig över mig!" Även här står man inför ett olösligt översättningsproblem. Men om man besinnar att det var på nådastolen blodet skulle stänkas på den stora försoningsdagen, så f man hur riktigt sv psalm 547 har tolkat den innersta, av den bedjande publiken själv endast dunkelt anade innebörden av hans bön, då den får utmytna i orden:

O Jesu, det blodet som talar så milt,
ditt blod, som från korset flöt neder,
giv att det på mig ej må bliva föspillt.
På dig jag förtröstar och beder:
Gud vare mig syndare nådig!

På ömse sidor om nådastolen i tabernaklet stod gyllene keruber, en på vardera sidan, med utbredda vingar. Första gången vi i Bibeln hör talas om keruber är i 1 Mos 3:24. Även där är de förmodligen två — genom tvåflodslandet och hela Mellanöstern sträcker sig i bildkonsten motivet med två bevingade väsen på var sin sida om ett träd, ett motiv som än i dag är vanligt över hela världen och som sys i korsstyggn på juldukar och serviettväskor, fastän de bevingade väsendena vanligen har blivit fåglar och trädet kanhända fått formen av ett hjärta. I syndafallsberättelsen står keruberna som vakter vid lustgårdens port, vägen till livets träd. I tabernaklet vaktar de förbundsarken med lagens tavlor, och deras ansikten är vända ned mot nådastolen, 2 Mos 25:20, den nådastol på vilken försoningsblodet skulle stänkas. Den kristna församlingen ser häri en förebild av hur änglar åstundar att blicka på den hemlighet varom blodet på vår nådastol, Golgata klippa, talar — blodet som droppar ned från det kors som för oss har blivit livets träd, 1 Pet 1:12. Över altaret i Vänersborgs kyrka ser man skulpterade änglaansikten, barnsligt aningslösa om den hemlighet som altartavlan med Smärtornas man handlar om.

Varför denne är törnekrönt och klädd som narrkonung, det förstår inte dessa väsen som är utan synd. Du och jag, som är syndare, förstår det visserligen inte heller med huvudet, men vi kan ta emot det med hjärtat.

Vi har i föregående kapitel tänkt oss en vandring genom tabernaklets förgård in i Det Heliga. Hade vi levat på Moses tid och varit svenskar, skulle vi visserligen inte ha fått komma dit in. Inte ens en israelit fick beträda det rummet, om han inte var präst. Men i fantasin kan vi genomvandra detta rum i tälttemplet, gå fram till förlåten i fyra färger med keruber på i konstvävnad, 2 Mos 26:1, dra förlåten åt sidan och komma in i det Allraheligaste. I verkligheten var det översteprästen som ensam fick gå in här, och han fick inte komma dit utan blod, offerblod som skulle stänkas på nådastolen till försoning för folkets synder, Heb 9:1-7. Så har Kristus en gång för alla med sitt eget blod gått in i ett osynligt Allraheligaste, Heb 9:11-12.

I det heligsta ingången
han ock min förlossning funnit
och åt mig, i synder fången,
frid och frihet återvunnit ... Sv psalm 45:7 (1937 års psalmbok)

När Israel erövrat Kanaans land, senare kallat Palestina, lät dess konung Salomo bygga ett tempel i Jerusalem, och därmed hade tabernaklet spelat ut sin roll. Detta tempel var byggt efter samma grundprinciper som tabernaklet. Även i Salomos tempel fanns alltså ett Allraheligaste, där förbundsarken och keruberna hade sin plats. Det förstördes av babylonierna år 587 f Kr, och därvid försvann arken och nådastolen. Enligt en gammal rabbinsk tradition räddades arken före templets förstörelse av

profeten Jeremia, som förde den till berget Nebo öster om Jordan, det berg där Moses dog, 5 Mos 34. Några präster smög sig efter profeten för att ta reda på var arken blev gömd, men när Jeremia fick se dem, visade han bort dem med orden: "Ingen skall veta stället där den finns, förrän jag och Elia kommer och bär den tillbaka till det Allraheligaste". Det finns fromma judar i våra dagar som väntar på att det tredje templet skall byggas och arken återupptäckas och föras ditin.

I västerlandet talar vi ofta om Herodes' tempel som det tredje, men så kallas det inte av judarna. Visserligen gjorde Herodes den store, som var lydkonung under romarna och dog fyra år före vår tideräknings början, oerhört mycket för templets utbyggnad och försköning, men judarna räknade dock inte med ett nytt tempel från Herodes' tid, de kallade det tempel, vari Jesus frambars som nyfödd och undervisade som man, för det andra templet.

Men i detta andra tempel, Serubbabels och Herodes' byggnadsverk, fanns alltså varken arken med lagens tavlor eller de två keruberna. När romarna år 63 f Kr erövrade Palestina, trotsade deras fältherre Pompejus det prästerliga förbudet och gick in det Allraheligaste. Han fann i detta kubiska rum utan fönster ingenting alls utom en tre tum hög sockelsten, avsedd att ställa arken på. Denna sten ansågs av judarna som jordens medelpunkt och kallades världens navel. På den stänkte översteprästen blodet på Stora försoningsdagen, på den ställde han sitt rökelsekar. Med de fyra hebreiska bokstäver som motsvarar JHWH i vårt alfabet var på denna sten det Guds namn ristat, som hölls så heligt, att det från översteprästen Simon den rättfärdiges tid omkring 200 år före Kristus inte fick uttalas av någon utom av översteprästen och av honom endast på Stora försoningsdagen.

I det tempel som stod i Jerusalem på Jesu tid fanns alltså inte någon ark med det gyllene, blodbestänkta lock som kallades nådastolen. Men den tomma platsen och sockelstenen i det Allraheligaste stod där, tecknad med det heliga namnet, liksom i stum väntan på något som skulle komma. På många ställen i Gamla testamentet framgår att det var på denna plats man så ofta aldrig annorstädes mötte Gud. Det var från nåda-stolen i tabernaklet, som Moses hörde HERRENS röst tala, 4 Mos 7:89. Att nådastolen tänktes vara Guds tron, förklarar varför Gud ofta kallas "Han som tronar på keruberna" eller liknande, 1 Sam 4:4, 2 Sam 6:2, 2 Kung 19:15, 1 Krön 13:6, Ps 80:2, Ps 99:1, Jes 37:16.

Det heliga namnet JHWH kunde i ett slags kodskrift ersättas med ett enda tecken i form av ett kors. Ingenting säger oss att ett sådant fanns ristat på den nämnda sockelstenen. Men om så hade varit, skulle stenen ännu tydligare ha talat om vad som enligt Nya testamentet är vår nådastol.

Arbetsuppgifter

1 Syntresserade medlemmar av gruppen kan lätt få fram exempel på korsstygnsmönster med två bevingade väsen, vanligen fåglar, på var sin sida om ett träd. Ibland kan trädet vara ersatt av ett hjärta, också det en symbol av liv. Låt gruppen hjälpas åt att fram sådana mönster och kommentera dem.

2 Sök genom konsthistoriska verk fram motsvarande mönster från andra kulturer, och jämför dem med de svenska.

3 En kerubs (hebr kerub) utseende beskrivs något olika på olika ställen i Bibeln. Sannolikt är de fyra väsendena i Hes 1:5 ff keruber. Alltid syns de ha varit bevingade, jf Ps 18:11. I Gamla testamentet framträder de som vördnadsbjudande, kanske skräckinjagande väktare. Sök med hjälp av Matt 18:10, jämfört med Matt 12:15 motivera, varför de i en senare tids kristna konst ofta framställs som små barn.

4 I Hes 28:11-19 övergår bilden av konungen i Tyrus (tänkt som representant för trotset mot Gud) i bilden av en kerub, vars fall beskrivs i v 16 f. Drag en parallell till Upp 12:7-12.

5 Ordet ark kommer av lat arca, som betyder "låda". Eftersom i en låda eller kassakista förvarades hemliga dokument — och i Israels förbundsark heliga ting som inte fick ses av envar — har ordet arcanus kommit att betyda "hemlig". Studera i något uppslagsverk innebörden av ordet "arkandisciplin".

6 Tänker man strängt logiskt, blir Golgata blodstänkta klippa den kristtrogenes nådastol. Studera betydelseförskjutningen i sv psalm 121 i 1937-års psalmbok. Innebär den någon skillnad i sak? I vilken mening kan psalmens lydelse försvaras med stöd av Rom 3:25? {/biblink}

Sven Danell: GAMMALTESTAMENTLIGA SYMBOLER